

1 Mai sau sărbătoarea între tradiție și inovație

Diana DRAGOȘ*

Key-words: *First of May, religious celebration, traditional celebration, social celebration, cumulative celebration*

Înțelegem în primul rând prin termenul sărbătoare *un alt fel* de zi, un moment când curgerea obișnuită a vieții este suspendată. Asociată mai degrabă tradiției decât religiei, sărbătoarea se leagă mai ales de comunitate, iar unul dintre atributele acesteia este cel de a realiza coeziunea unei anumite comunități. „Există o civilizație a sărbătorii, dar în aceeași măsură există și civilizații care se delimitează și își exprimă originalitatea grație modului cum își construiesc propriile practici festive” (Drogeanu 1985: 24), se afirmă într-un volum a cărui principală miză o reprezintă abordarea teoretică a fenomenului sărbătorii. Lucrarea de față nu este altceva decât un studiu de caz orientat în acest sens. Astfel, pornind de la premisa că fiecare comunitate are propria manieră de construcție a sărbătorii, micul studiu de față oferă un exemplu al manierelor în care o anumită sărbătoare se construiește în interiorul unor grupuri sociale diferite. Înainte de orice, trebuie menționat faptul că înțeleg în acest context prin *construcție a sărbătorii* atât semnificațiile/semnificația cu care comunitatea investește respectiva sărbătoare, cât și practicile rituale (situat pe diferite niveluri) care derivă de aici. În consecință, am luat exemplul datei de 1 mai, pe care am echivalat-o unei sărbători, dar pe care, însă, nu am numit-o inițial ca atare. Următorul pas a fost, desigur, terenul. Astfel, pe baza interviurilor și a observațiilor directe am putut formula câteva considerații esențiale referitoare la maniera în care societatea românească actuală se raportează la o sărbătoare de genul celei menționate anterior. Așadar, având întrebarea „Ce se sărbătorește la 1 mai?” ca punct de plecare, am încercat să aflu răspunsuri/ perspective apelând la mai multe „surse”.

Prima sursă la care am apelat pentru a afla o perspectivă asupra zilei de 1 mai a fost internetul. Principalele motive pentru care am recurs la această strategie sunt faptul că, în momentul de față, internetul reprezintă pentru majoritatea populației cea mai la îndemână sursă de informare, dar și pentru că astfel am considerat că se poate primi o informație despre maniera în care este percepută semnificația zilei de 1 mai de către publicul larg. Nu în ultimul rând, am considerat că internetul reprezintă mai ales o perspectivă a tinerei generații asupra fenomenului avut în discuție. Astfel, ca orice persoană „interesată”, am căutat pe Google rezultate pentru sintagmele *1 mai* și *întâi mai*, obținând trimiteri în primul rând la situri de genul Wikipedia, care oferă informații punctuale despre mișcările sociale care au condus la declararea zilei de 1 mai ca zi a muncii. Informații de acest gen se regăsesc și în unele articole de ziar

* Universitatea de Vest din Timișoara, România.

sau, mai rar, pe unele bloguri. Titluri de genul *Ce sărbătoresc românii de azi la 1 Mai?* (pe ziare.com) sau *Cum sărbătorește România comunistă Ziua Internațională a Muncii?* (gandul.info) ascund în spatele lor articole care prezintă informații redundante și care sunt construite pe aceeași schemă. În primul rând se oferă câteva informații de natură istorică, modul în care comuniștii au „confiscat” sărbătoarea, modul în care se organizau în România comunistă defilările, după care urmează o trecere bruscă înspre prezentul reflectat succint ca reprezentat de un 1 mai care nu este altceva decât o sărbătoare a micilor și a berii. Toate aceste articole sunt însoțite de imagini al căror scop este cel de impresionare a cititorului în măsura în care acesta trebuie să fie marcat de dimensiunile manifestațiilor populare. În altă ordine de idei, căutarea Google oferă tot pe prima pagină rezultate de genul: „oferte de cazare Băile 1 Mai și Felix” sau „Hotel 1 Mai” etc. sau „videoclipuri pentru 1 mai”, conținând prognoza meteo pentru data respectivă, imagini surprinse în stațiunea Vama Veche în diverși ani de întâi mai. Transformarea acestei date în toponim, ilustratele de la mare, preocuparea referitoare la starea vremii mă determină să citesc în ziua de 1 mai îndeosebi începutul sezonului turistic. Continuând căutarea și pe paginile următoare, regăsesc aceleași informații de natură turistică sau istorică, aceeași pendulare între modul de a sărbători 1 mai într-un trecut comunist și modul de a-l sărbători în prezentul democrației. Rezultate similare oferă și căutarea „1 mai/întâi mai imagini” – fotografiile prezentând defilările comuniste, ilustrate de la mare, fotografii inedite postate de cei care au fost la mare sau de cei care au ieșit la grătar, la care se adaugă și o impresionantă serie de caricaturi sau imagini prelucrate, însoțite de mesaje ironice sau autoironice referitoare la modul în care Ziua Muncii este marcată prin petreceri.

Mergând mai departe, nu am putut ocoli presa. Astfel, urmărind programele principalelor posturi de televiziune pentru data de 1 mai a anului curent, nu am observat nicio emisiune deosebită dedicată acestei zile. Desigur că emisiunile informative au făcut referiri la modul în care *sărbătoresc* românii, fără însă a pune un accent deosebit pe acest aspect, primând informațiile de natură politică și/sau socială. Cu toate acestea însă, televiziunea națională este singura care transmite mesajul existenței unei zile de sărbătoare prin difuzarea la ora 10.20 a emisiunii „Tezaur folcloric”, asociată frecvent ideii de sărbătoare. Presa scrisă nu insistă nici ea pe importanța zilei de 1 mai decât în măsura în care, în numerele apărute o zi mai târziu, apar articole practice care informează cititorii cu privire la, de exemplu, numărul turiștilor prezenți pe litoral, cum este cazul „Jurnalului Național”, ca să cităm un exemplu. Așadar, la un prim moment de bilanț, dacă se ține seama de perspectiva în care media și internetul prezintă ziua de 1 mai, se poate pune semnul egal între data aceasta și câteva cuvinte-cheie ca: *sărbătoare comunistă, mici și bere* sau *deschiderea sezonului turistic pe litoral*.

Desigur că nu putem rămâne cu convingerea că imaginea transmisă cumva „oficial” despre această zi coincide cu imaginea pe care individul și-a construit-o în decursul anilor, ca o consecință a experiențelor acumulate. Și pentru că am motivat opțiunea pentru paginile de internet prin faptul că le-am legat cumva de imaginea pe care tinerii și-au format-o despre acest moment, primele observații de teren le

dedicăm persoanelor sub 30 de ani cu care am stat de vorbă. Astfel, la prima întrebare, referitoare la ce se sărbătorește la 1 mai, am primit răspunsuri de genul¹:

Dorina: Zi liberă, adică nu se lucrează la stat, că la patroni, har Domnului!

Adelina: Ziua care ar trebui să fiu și eu liberă, dar nu am fost niciodată, că nu am lucrat la stat (*zâmbește ironic la adresa bugetarilor*). Ziua în care „sărbătorim prin muncă”.

Georgiana: (*o pufnește râsul la auzul întrebării*) Diana, ce filme ai în cap! Ce să fie, o zi liberă, motiv de week-end prelungit uneori!

Deși descurajată de răspunsurile categorice, am mai îndrăznit doar să întreb „Și tu ce faci de întâi mai?”.

Dorina: Depinde unde mă prinde: la ștrand sau pe-acasă (râde); serios acum, nu lucrez.

Adelina: Mă duc la serviciu dimineața, iar după-masa mai trebăluiesc prin casă.

Georgiana: Fac ceva pentru mine, pentru sufletul meu: mă duc să îmi cumpăr ceva, mă duc la ștrand dacă e timp frumos, chestii din astea!

Am încercat în zadar să continui discuția pe această temă, pentru că la insistențele mele referitoare la încercarea de a oferi o explicație cu privire la motivul pentru care 1 mai este *o zi liberă* – după cum s-a remarcat în unanimitate – cei cu care am stat de vorbă au ridicat din umeri zâmbind insistând asupra sintagmei *zi liberă*; foarte puțini au fost cei care au menționat *Ziua Muncii*. Activitățile pe care le presupune această zi sunt astfel dintre cele mai variate: de la a te prezenta la locul de muncă la a îndeplini sarcini casnice și până la activități de relaxare (mers la ștrand, cumpărături sau ieșiri în aer liber), în funcție de preferințele și de posibilitățile fiecăruia. Așadar, pentru tinerii cu care am stat de vorbă, 1 mai nu este definit nici măcar ca o sărbătoare legală, ci pur și simplu *o zi liberă* în plus, golită de orice semnificație. Motivul unei astfel de atitudini constă în faptul că aceștia nu au văzut niciodată în jurul lor (sau chiar dacă au văzut, au fost prea mici pentru a păstra o amintire) practici particulare legate de marcarea acestei zile.

Nu același lucru se aplică însă și în cazul adulților cu care am stat de vorbă. În cazul acestora, discursul se modifică radical, invariabil răspunsul primit făcând trimitere la 1 mai ca *Ziua Muncii*. Pentru că toate interviurile realizate cu persoane aparținând acestei categorii sociale – de menționat faptul că, deși aparțin unor spații geografice diferite, au în comun faptul că toate au fost angajate în perioada comunistă – sunt construite pe aceeași schemă pe care răspunsurile primite au impus-o, mai jos de regăsim fragmente din trei dintre interviurile ilustrative în acest sens:

Diana Dragoș: Ce se sărbătorește la 1 mai?

Daniela Chelba: Aaa! Păi era... Ziua Muncii!

DD: Ce reprezintă data de 1 mai pentru dumneavoastră?

DC: Păi acum nu prea mai reprezintă nimic.

DD: De ce?

DC: Dacă e în week-end reprezintă o mini-vacanță, ca de obicei, în timpul săptămânii stai pur și simplu acasă. Și câte nu ai de făcut acasă!

DD: Dar când a reprezentat 1 mai ceva?

¹ Informații de teren: Georgiana Borza, Dorina Gabor, Adelina Draia.

DC: Când eram copii era motiv de distracție. De exemplu plecam în excursie cu părinții, cu familia, cu prieteni de familie.

DD: Există vreo diferență între ceea ce reprezenta 1 mai înainte de 1989 și ceea ce reprezintă după, pentru dumneavoastră?

DC: Să știi că e cam același lucru și știi de ce?! Pentru că plecam în excursii din astea și înainte și după... Probabil că pentru cei care aveau un alt program de 1 mai e o diferență, dar pentru mine... adică eu nu simt nimic.

DD: Ce credeți că mai înseamnă 1 mai pentru cei din jur, în afara unei zile libere?

DC: Nu cred că înseamnă altceva decât o sărbătoare comunistă.

*

Diana Dragoș: Ce sărbătoare este la 1 mai?

Ioan Igreț: Ce să fie? Ziua oamenilor muncii (*râde*)!

DD: Poți să îmi detaliezi?

II: Defilare, mici și bere! (*zâmbește din nou*). No, eu eram la Arad atunci și ne duceau la defilări; defilam prin centru, în față la primărie, fiecare avea câte ceva de făcut: șoimii patriei, pionerii, muncitorii, gărzile patriotice, spectacol folcloric în cinstea lui domnu' președinte. Și ne pregăteam cu o lună înainte. Da. Și nu te întreba nimeni dacă îți place, trebuia să participi; erau și care fentau și stăteau pe margine și băteau din palme. Eram liberi și de 1 și de 2. Și fiecare făcea cum își făcea programul: alții mergeau în stațiuni, chestii, probleme, eu veneam acasă la pus de cartofi, dus de gunoi, că mulți se bucurau de zilele libere.

DD: Acum, ce faci de 1 mai?

II: Ce să fac, p-acasă, vezi și tu câte ai de făcut!

DD: Altceva?

II: Mai îi Armindenu'.

DD: Poți să îmi detaliezi?

II: Aduceam și atunci la noi la țară. Și și acuma. Zice că dacă-l pui nu trebuie să lucri, să-l ridici, alții zic că îi cu Irod cu pruncii. Cam asta îi ce știu eu.

*

Diana Dragoș: Puteți descrie puțin defilările acestea la care luați parte?

Silvia Rusandu: Era groaznic. Te ținea acolo de dimineața, nemâncat, că te chema acolo dimineața devreme și nu reușeai să mănânci și când îți venea rândul trebuia să zâmbești și totul să iasă perfect. Oribil era. Și după aceea puteai să mergi să mănânci mici și să bei ceva, dar nu mai aveam niciun chef. Vă spun, nu vreau să mai îmi amintesc, dar știți care era senzația? Oboseală, agitație și un fum înecăcios. Parcă și acum îl văd... Nu, deci 1 mai nu mai înseamnă nimic pentru mine! Atâta lucru că suntem liberi, în rest...

Așadar, comentariile suplimentare sunt de prisos în această situație în care avem exemplul incontestabil al perspectivei asupra unui 1 mai ca sărbătoare legală (social + democrată). Originea acestei sărbători se află în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când Statele Unite ale Americii se confruntă cu o explozie demografică datorată nu atât creșterii natalității, cât mai ales unui număr impresionant de imigranți sosiți aici în speranța îndeplinirii a ceea ce începea să devină visul american. Deși mult mai bine plătiți decât ar fi fost în Europa de exemplu, muncitorii americani erau mult mai expuși șomajului, bolilor sau sărăciei, motiv pentru care Statele Unite ale Americii devin locul în care au loc primele greve, precum și spațiul de debut al sindicalismului (Larousse 1995: 320). Astfel,

după 1 mai 1866, au loc o serie de manifestații ale muncitorilor din cele mai industrializate orașe americane, ca New-York sau Chicago prin care aceștia cer scăderea numărului de ore de lucru la 8, fără ca salariile lor să fie însă modificate. La 1 mai 1886, moment în care aceste acțiuni de protest ating apogeul, muncitorii obțin dreptul la ziua de lucru de 8 ore, pentru ca, doi ani mai târziu, ziua de 1 mai să fie recunoscută ca fiind data în care să se celebreze evenimentele legate de aceste mișcări sociale. Între timp, pe continentul european, mișcarea socialistă, care câștigase teren îndeosebi în rândul muncitorilor din Franța sau Anglia (Larousse 1995: 320) – spațiile unde era cea mai vizibilă diferența dintre veniturile foarte mici ale muncitorilor și condițiile precare de trai ale acestora în raport cu marii industriași –, avea nevoie de o serie de evenimente de anvergură care să o legitimize. Iar cum o zi care să-l celebreze pe muncitorul ce pare că și-a câștigat respectul în fața angajatorului ar reprezenta un câștig foarte mare pentru imaginea unui partid socialist, în 1889, membrii afiliați la cea de-a doua Internațională Socialistă declară ziua de 1 mai ca fiind o zi internațională a muncitorilor. Statele Unite ale Americii se vor dezice în scurt timp de această dată, celebrând ceea ce vor numi *Labour Day* în prima zi de luni a lui septembrie, devenită zi liberă. Cât despre 1 mai, în majoritatea țărilor din Europa aceasta rămâne *Ziua Muncii*, zi liberă ridicată la rangul de sărbătoare națională în perioada regimului comunist, când de 1 mai autoritățile organizau manifestații uriașe pe marile bulevarde, coloanele de muncitori în ținute festive fiind nevoite să scandeze lozinci și să poarte pancarte uriașe. Iată cum în țările comuniste ziua de 1 mai a fost „confiscată” și transformată într-o sărbătoare de stat al cărei ritual politic era menit să legitimizeze un regim care își revendică în acest mod originea profitând de o veche tradiție a mișcării muncitorești internaționale.

Îndoctrinați în această direcție, este evident motivul din care pentru un anumit segment social ziua de 1 mai nu mai simbolizează astăzi nimic (după 1990, importanța propagandistică a zilei a fost anulată) decât cel mult o zi liberă de care se poate profita în scopuri variate, mai ales de către cei care sunt angajați. Diferența dintre persoanele adulte, care au experiența practicilor comuniste, și tineri rezultă însă din faptul că primii au totuși o explicație pentru ceea ce reprezintă această zi și asociază imaginea acestei zile cu imaginea regimului comunist, oferind și exemple din propria experiență de viață.

Dacă până aici lucrurile tind să se contureze înspre o perspectivă unitară și într-o oarecare măsură există o coerență a discursurilor (punctele comune fiind reprezentate de sintagme ca *ziua liberă* sau *sărbătoarea comunistilor*), în momentul în care mă deplasez spre un alt segment de vârstă, dar și spre un anumit spațiu etnografic, obțin o perspectivă diferită. Astfel, pentru o anumită categorie socială, 1 mai nu mai reprezintă o *zi liberă*, adică o sărbătoare a statului, ci una a tradiției. Astfel, am adresat întrebarea „Ce se sărbătorește la întâi mai?” mai multor persoane trecute de 60 de ani, care s-au născut și care trăiesc în localități aflate pe cursul superior al Crișului Alb (localități aparținătoare din punct de vedere administrativ județelor Arad și Hunedoara), unele dintre ele angajate pentru un timp în perioada comunistă. Având în vedere faptul că pe majoritatea le cunoșteam deja, iar cu o parte dintre acești informatori am mai lucrat în urmă cu patru ani pe o temă referitoare la meșteșuguri și produse tradiționale, au fost foarte deschiși în a oferi

informații, chiar dacă au părut ușor dezamăgiți că, de această dată, nu am adus în discuție un subiect mai ofertant, care să le dea prilejul de a vorbi mai mult despre comunitatea lor sau, de ce nu, chiar despre ei înșiși. Mai jos se regăsește transcrierea a două dintre aceste interviuri, pe care le-am considerat cele mai ilustrative pentru tema avută în discuție, celelalte fiind construite pe aceeași schemă:

Diana Dragoș: Ce se sărbătorește la 1 mai?

Aurelia Dărău: Armingenu’.

DD: Și ce știi să îmi spui despre Arminden?

AD: Auzi tu, la Armingen – am auzit și io asta de la tata lu’ Marcel Pertișor, de la dascălu’, mai demult, când stăteam și io la marhă [= animale] – că când or vrut să-l răstignească pa Isus, or zîs aceia ce l-or cumparat că nu știu unde se află și o zâs cine l-o vândut că pune sămn, vezi tu, un fel de Armingen la poartă... no... Ș-ar fi pusă sămn în mai multe locuri și de atunci o rămas așa: să pună să pună Armingen la 1 mai că, bag samă, o fost întâi mai atunci. No... 1 mai îi sărbătoarea asta; io așa știu de la el și el o fost fecior de popă.

DD: Și altă sărbătoare știi să mai fie la 1 mai?

AD: (*după câteva secunde de gândire*) Mă, parcă o fost un fel de sărbătoare din asta, cum să îi spun io... națională... mai demult, că era în calindar...

DD: ...altceva...

AD: ... Armingenu’. Da’ de atunci o rămas moștenire să pună la poartă creanga asta, numa’ vezi tu că acuma îl pun la colțu’ ușii sau la colțu’ cășii, știi tu că doară ai văzut acuma cum să face...

DD: Dar creanga trebuie să fie dintr-un lemn anume sau adusă de cineva anume?

AD: Fag. Musai fag. Să știi. Și la Armingen și la Sfântu’ George, vezi tu creangă verde care dă vestire că vine vara.

DD: Se lucrează sau nu? Este sau nu o sărbătoare mare? Sau, măcar a fost cândva o sărbătoare importantă?

AD: Mă, nu îi sarbatoare mare, mai lucrau oamenii și și acuma lucră, mai demult nu lucrau cu comuniștii, că erau liberi, ha, bătrânule? (*privește înspre soțul său care dă afirmativ din cap, în timp ce expresia feței pare să sugereze dezgustul*)... no... că erau liberi oamenii de la servicii de întâi și de 2 mai, dar mai lucrau în pamânt. Că și noi cu batrânu’ puneam crumpele atunceal, da, lucram în pamânt și lucrăm și acuma.

DD: Revenind la creanga de Arminden, cât se ține acasă?

AD: Cât vrei tu să îl ții, mai demult, batrânii îl țineau până ce se cocea grâul și să făcea pită nouă și să ardea cuptoru’ cu Armingenu’, da’ acuma, vezi tu cum îi acuma, că nu mai pre coace lumea în cuptor... da’ așa era atunci cu batrânii.

*

Diana Dragoș: Ce sărbătoare știi că e la 1 mai?

Malea Roț: Nu cred că îi nicio... aaa! Ba da! Armingenu’! Doamne! Armingenu’ da, îi la 1 mai!

DD: Îmi povestești puțin despre...

MR: ... io știam că îi Armingenu’, că dacă aduci Armingen, nu lucră. Și care nu aduce Armingenu’, poate să lucre.

DD: De unde știi toate astea?

MR: De la batrâni. Și dacă să îmburda [= se răsturna] Armingenu’, nu puteai să îl ridici că îi păcat. Că dacă îl dezburzi [= îl ridic], îi rău de tunat.

DD: Dar ce este Armindenul? Numele sărbătorii?

MR: Mă, îi ca un fel de lemn cu frunză cu creangă de fag, ca un pom. Îl puneam la poartă. Și îl punem și acuma. Numa' că pomu' aiesta trebuia să fie de fag... îl ținea la poartă până să usca.

DD: Și cine îl aducea?

MR: Oricine. Erau care respectau regula asta... și și acuma se mai respectă, că cine aduce nu lucră. Și mai vreu să îți spun ceva: că și la Sfântu' George aduceau oamenii frunză și și acuma mai aduc. La Sfântu' George și la Armingen.

DD: Altă sărbătoare nu mai știi la 1 mai?

MR: ?! ... Nu... nu mai știu altă sarbatoare. Numa' că era mai demult că nu mai lucrau de 1 sau 2 mai că era liber care erau la servicii, da' aieștia lucrau acasă dacă erau liberi. Da. Da' nu-și aduceau Armingen acasă atunci. Și mai era liber și în 10 mai.

DD: Mulțumesc!

MR: Mai vreau să-ți spun că să făceau jocuri [= hore] da' când eram io tânără-tânără și să făceau jocuri și de 1 și de 10 mai și mergeam că era muzică și cânta muzica în sat.

DD: În vremea comuniștilor?

MR: ... Nu aș ști asta...

DD: Înainte sau după ce te-ai căsătorit?

MR: Mă, asta nu aș putea precis să îți spun acuma, că îi demult de-atunci, da' să știi că parcă am mărș și cu bărbat-meu, Dumnezeu să-l ierte!

Prima observație la capătul celor șase interviuri realizate pe segmentul social descris mai sus (dintre care, din limită de spațiu, am transcris doar două) ține evident de faptul că, pentru aceste persoane, 1 mai este o dată care se leagă de o sărbătoare a tradiției. Întrebați ce anume se sărbătorește la 1 mai, toți răspund fără ezitare: *Armingenu'*; ezitarea apare atunci când sunt solicitați să precizeze dacă mai există un alt eveniment care să fie sărbătorit la această dată. Cele două femei de mai sus amintesc vag despre faptul că *mai demult* erau două zile libere la începutul lui mai, când *erau liberi oamenii de la servicii*, dar nu intră în amănunte, cred, din două motive: primul se leagă de faptul că într-adevăr nu își amintesc sau poate nici nu au știut niciodată ce înseamnă data de 1 mai din punctul de vedere a sărbătorii legale, iar cel de-al doilea – care mi se pare cel mai interesant – se leagă de faptul că nu sunt tentate să pună semnul egal între sărbătoarea pe care ele o cunosc de la antecesorii – și pe care o respectă – și sărbătoarea statului. De fapt, toți cei șase informatori aparținând acestui segment social plasează cele două sărbători în registre diferite; în mod paradoxal, aceste persoane sunt singurele care diferențiază cele două planuri: cel al sărbătorii statului și cel al sărbătorii tradiționale, datorită faptului că pentru ei mult mai puternice rămân valorile și învățăturile transmise de *bătrânii* (lor, aș adăuga) care au trăit înainte de epoca comunistă. Acest lucru rezultă și din faptul că cele două femei sunt foarte prompte când vine vorba să ofere informații despre Arminden, iar acolo unde informația le scapă, construiesc pe loc o explicație pe care ele o consideră plauzibilă. Astfel, aflăm despre Arminden că este o creangă, mai mică sau mai mare, obligatoriu din lemn de fag în regiunea avută în discuție, care se așază la poartă sau la streășina casei în ultima seară a lunii aprilie. Nimeni nu mai știe să precizeze exact care este rolul acestui arbore; cert este faptul că toți cei intervievați leagă creanga proaspăt înfrunzită de sosirea verii și de explozia vegetației care urmează în luna mai. Câțiva dintre cei cu care am stat de vorbă invocă proprietățile apotropaice ale Armindenului care derivă din interdicția de a-l ridica dacă acesta cade: *Că dacă îl dezburzi, îi rău de tunat* – spune Malea Roș, de

exemplu. Aminteam anterior de faptul că se oferă explicații referitoare la originea sărbătorii, pentru că ritul sacru practicat într-un astfel de moment nu își dovedește eficiența și nici nu se justifică fără mitul de care este legat. Numai că aici terenul oferă mai multe variante de mit, de la cel al tăierii pruncilor de către Irod (Roman Dărău și Ioan Igreț), la varianta conform căreia Armindenul nu este altceva decât un obiect (Malea Roș) sau la varianta frumos expusă de Aurelia Dărău, care își citează și sursa (*am auzit și io asta de la tata lu' Marcel Pertișor, de la dascălu', mai demult, când stăteam și io la marhă; [...] io așa știu de la el și el o fost fecior de popă*), conform căreia originea sărbătorii se leagă de vinderea lui Isus de către Iuda; mai mult decât atât, mi se oferă și explicații referitoare la dată: *și de atunci o rămas așa: să pună să pună Armingen la 1 mai că, bag samă, o fost 1 mai atunci*. Existența mai multor variante într-un spațiu geografic relativ restrâns este dovada că originea exactă a sărbătorii le scapă locuitorilor, dar că rămân datori față de înaintașii lor să perpetueze ritualul. În același timp, atât variatele forme de manifestare, cât și numeroasele explicații referitoare la origine sugerează sincretismul acestei sărbători.

Având în vedere referirile intervievaților la momente biblice (tăierea pruncilor sau vânzarea lui Isus), am încercat o privire din perspectiva Bisericii Ortodoxe Române asupra existenței unei eventuale sărbători în data de 1 mai. Astfel, după ce am consultat Calendarul creștin ortodox am constatat că acesta îl menționează la data de 1 mai pe Sfântul Prooroc Ieremia, cel care, alături de Isaia, Ezechiel și Daniel, face parte dintre marii profeți ai Vechiului Testament și care a trăit în jurul anului 600 î.Hr. (Bocian 1996: 139–144) În Calendarul creștin ortodox însă, data de 1 mai nu apare marcată ca reprezentând o sărbătoare anume², decât în situația în care peste această dată se suprapune un moment legat de ciclul sărbătorilor pascale, cum s-a întâmplat de exemplu în 2002 (sau cum se va întâmpla în 1013), când datei de 1 mai i-a corespuns ziua de miercuri din Săptămâna Patimilor, ori exemplul din anul precedent, când 1 mai s-a suprapus peste prima duminică după Paște, numită și *a lui Toma necredinciosul*.

Totuși bibliografia de specialitate – din păcate destul de puțină pe marginea acestui subiect (cel mai valid și ușor accesibil titlu și pe această temă rămânând tot cel al lui Simion Florea Marian; Marian 2001: 204) – oferă unele informații care sugerează existența unei legături între numele Proorocului Ieremia și Arminden. Iată cum apare Armindenul definit într-o lucrare de tip dicționar, gândită pentru a fi ușor de consultat și pentru a oferi informații succinte:

sărbătoare populară la români, consacrată zilei de 1 mai, simbolizând începutul primăverii. Numele ei, Arminden (Armindenii, Armendin), e de origine bisericească, vine din slavul Iereiniū-dîni, ziua sfântului Ieremia, prăznuit în această zi, dar geneza și sensul sărbătorii ne trimit spre vremuri precreștine. La români, Arminden se numește și pomul verde sau creanga ce se pune în această zi pe la casele oamenilor. [...] Tipologic, această sărbătoare românească își găsește echivalent în obiceiul copacului de mai, existent aproape la toate popoarele Europei, din Peninsula Iberică până în Polonia, când, în centrul localității, se ridică un stâlp cu o roată în vârf,

² Informații referitoare la faptul că nu există o sărbătoare religioasă cu dată fixă în 1 mai am primit și pe teren. De exemplu, dna Silvia Rusandu, profesoară de religie, a subliniat de câteva ori că niciodată nu a sărbătorit nimic în data de 1 mai și că nu știe nimic despre existența unei sărbători marcată cu cruce roșie sau neagră în această dată.

împodobită cu verdeață, flori și panglici. În jurul acestui simbol al Soarelui și al Copacului lumii se organizează petreceri și jocuri, menite să stimuleze forțele productive ale pământului (Evseev 2007: 55–56).

Înainte însă de a face conexiuni cu terenul, iată un fragment care mi-a atras atenția din importanta sursă bibliografică citată anterior:

Pe când la românii din Ungaria, Banat și Transilvania e o datină de a se pune în preșeara acestei zile o ramură verde dinaintea casei, parte spre depărtarea strigoilor și parte întru aducerea-aminte de prigonirea de către jidovi a Domului nostru Isus Hristos și a nereușirii acestora de a pune mâna pe dânsul, pe atunci românii din Bucovina, Moldova și din Muntenia îndatinează de a frige la Arminden sau Arminder un miel, a se duce apoi în pădure, într-o dumbravă, luncă, la vie sau și în grădină unde este iarbă verde, a se pune acolo la umbra unui copac și, mâncând friptura de miel, a bea vin pelin, sau dacă nu este de acesta, atunci vin de celălalt, punând în el pelin verde. Unii aduc cu ei și lăutari de la cântă și astfel petrec apoi până către seară, când se întorc în sat cântând și bând, împodobindu-se pe la pălării cu flori de liliac, dacă e înflorit și cu pelin verde. Când întâi mai cade într-o miercuri sau vineri, zi de sec, nimeni din popor nu-l petrece, fiindcă nu mănâncă carne. Ciocioașii de la țară însă îl petrec întotdeauna (Marian 2001: 204).

Punând în relație această observație care ne vine din secolul trecut cu informațiile de teren (Malea Roș vorbește despre faptul că a participat în tinerețe la petreceri prilejuite de 1 mai, iar alți informatori menționează și ei ieșirile la iarbă verde, precum insistă și asupra caracterului sărbătorii de a marca începutul verii), singura percepție unitară asupra zilei de 1 mai este că acesta reprezintă în primul rând un moment al buneii dispoziții.

În final, punctăm principalele observații făcute pe parcursul prezentului studiu, cu titlul de concluzii:

– Din punctul de vedere a semnificației pe care termenul sărbătoare îl dobândește în cazul Bisericii Ortodoxe Române, 1 mai nu reprezintă în momentul de față altceva decât o dată oarecare din calendar, în dreptul căreia este notat un sfânt – Sfântul Pooroc Ieremia; data devine importantă doar în măsura în care se suprapune unei sărbători importante din ciclul Sărbătorilor Pascale.

– Din punctul de vedere al membrilor unei societăți tradiționale, 1 mai este o sărbătoare în măsura în care se leagă de un ritual care, chiar dacă diluat în ultima perioadă, face trimitere la un mit biblic; mai mult decât atât, după cum se observă din informațiile colectate, există credințe legate de această dată. În altă ordine de idei, dacă ținem seama de atenționările unor informatori care vorbesc despre interdicția de a lucra în cazul celor care îndeplinesc ritualul de a aduce creanga de Arminden acasă, nu este exagerat să vorbim chiar despre o intrare în timpul sacru (Eliade 1995: 48) specific marilor sărbători, timp mitic ce nu poate fi regăsit decât cu ajutorul riturilor.

– 1 mai corespunde în momentul de față prea puțin unui ritual politic, și aceasta doar în măsura în care unii membri ai societății păstrează memoria unor ceremonialuri al căror principal scop ținea de legitimarea unui regim politic și de cultul personalității unui lider.

– Ritualul profan își găsește și el locul aici, prin prisma faptului că 1 mai este legat de o serie de practici care țin mai degrabă de ceea ce s-ar putea numi *o modă*

impusă în societate la un moment dat (vezi aici petrecerile menționate de Simion Florea Marian, *micii și berea* – atât varianta comunistă, cât și cea contemporană –, precum și declarațiile celor intervievați: horele, ieșitul la ștrand etc.).

– Nu în ultimul rând, l mai poate fi citit și ca... o sintagmă pentru o căutare Google care returnează cele mai variate rezultate. Acest melanj de informații sugerează cel mai bine varietatea formelor de manifestare, semnificațiile multiple ale datei avute în discuți, pendularea între trecut și prezent, cu alte cuvinte între ceea ce s-ar putea general numi *tradiție* versus *modernitate*. Rămâne însă un punct comun între perspectivele avute în vedere pe parcursul acestui studiu: indiferent de palierul pe care îl avem în vedere (social, politic ori cel al tradiției) sau de segmentul de vârstă (persoane tinere, adulte ori în vârstă), l mai este perceput, dincolo de explicațiile suplimentare, un moment al buneii dispoziții.

Bibliografie

- Bocian 1996: Martin Bocian, în colaborare cu Ursula Kraut și Iris Lenz, *Dicționar enciclopedic de personaje biblice*, traducere în limba română de Gabriela Danțiș și Herta Spuhn, București, Editura Enciclopedică.
- Drogeanu 1985: Paul P. Drogeanu, *Practica fericirii. Fragmente despre sărbătoresc*, București, Editura Eminescu.
- Eliade 1995: Mircea Eliade, *Sacrul și profanul*, București, Editura Humanitas.
- Evseev 2007: Ivan Evseev, *Enciclopedia simbolurilor religioase și arhetipurilor culturale*, Editura Învierea, Arhiepiscopia Timișoarei, 2007.
- Larousse 1995: *L'histoire du monde de 1789 à 1918 (Afrique, Amériques, Europe, Extrême-Orient, Océanie)*, Paris, Larousse, direction de collection et contrôle scientifique: Anne-Marie Lelorrain.
- Marian 2001: Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români, studiu etnografic*, III. *Cincizecimea*, ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu, București, Editura Grai și suflet – Cultura Națională.

The First of May or the Celebration between Tradition and Innovation

This paper represents an analysis of the way in which the concept of “celebration” evolves and gets new meanings. The phenomenon becomes interesting when the same date cumulates more meanings that imbed in a favorable moment. The example that this study offers is that of the celebration/ the celebrations connected to First of May. In this way, this paper analyses this moment from different points of view: the religious celebration, the traditional celebration and the social celebration, identifying the way in which the traditional substratum and the innovative elements of the social reality contributes to the definition of a new celebration, cumulative of which origins are not known by the people that practice it.

Thus, from a religious point of view, the First of May is important only if it represents a moment connected to Easter. From a traditional point of view, the First of May – as l directly observed, as the interviewed persons affirmed and in accordance with the bibliography – is the equivalent of “Arminden”, a very significant and important moment for agrarian labors. Moreover, from an social point of view First of May – Labor Day – celebrated with pomp during the communist period represents for a certain social group a simple “holyday”, while another group finds another meaning to it.

In order to answer this question, the methods I used were, beyond a bibliography required by the theme (such as Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români*), the interview and personal observation.

ANEXĂ

Oferim mai jos **lista completă a informatorilor** cu care am realizat interviuri în vederea elaborării prezentei lucrări, chiar dacă în corpul propriu-zis al lucrării nu au fost introduse decât fragmente din unele dintre aceste interviuri:

1. Ileana Draia	n. 1928	Brad	Hunedoara
2. Gheorghe Igreț	n. 1931	Lazuri	Arad
3. Rozalia Băd	n. 1934	Ocișor	Hunedoara
4. Malea Roț	n. 1935	Lazuri	Arad
5. Aurelia Dărău	n. 1938	Ocișor	Hunedoara
6. Ioan Igreț	n. 1963	Lazuri	Arad
7. Silvia Rusandu	n. 1958	Satchinez	Timiș
8. Artemiza Răducan	n. 1972	Timișoara	Timiș
9. Daniela Chelba	n. 1973	Satchinez	Timiș
10. Georgiana Borza	n. 1982	Timișoara	Timiș
11. Dorina Gabor	n.1985	Lazuri	Arad
12. Adelina Draia	n. 1986	Brad	Hunedoara